

TÜRKİYE'DE GIDA BANKACILIĞI VE MUHASEBE İŞLEMLERİ

Yusuf SÜRME¹
Davut AYGÜN²

Özet

Bu çalışmada dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yaygın olan açlık ve yoksulluk probleminin çözümüne yönelik uygulamalardan gıda bankacılığı konusu ele alınmıştır. Gıda bankacılığı uygulaması bazı avantajlara sahiptir. Bu nedenle uygulandığı ülkelerde bir takım yasal düzenlemelerin yapılması zorunlu hale gelmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, dünyada uygulanan ve Türkiye'de de uygulanmaya çalışılan gıda bankacılığının vergi kanunları karşısındaki durumunu ve muhasebeleştirilme esaslarını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: *Gıda bankacılığı, gıda bankacılığı faaliyetleri, gıda bankacılığı ve muhasebe*

FOOD BANKING AND ACCOUNTING TRANSACTIONS IN TURKEY

Abstract

This study deals with food banking which is considered to be one of the solutions to the problem of hunger and poverty, widespread and still in effect across the world as well as in Turkey. The food banking activity has some advantages. As a result of this, some legal arrangements regulating its activities have been necessary in countries where it is used. The main objective of this study reveals the status of the food banking employed in the world as well as in Turkey in terms of the tax laws and accounting principles.

Keywords: *Food banking, food banking activities, food banking and accounting*

¹ Prof. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi - İşletme Bölümü, yusufsurmen@ktu.edu.tr

² Arş. Görv. Karadeniz Teknik Üniversitesi - İşletme Bölümü, davutaygun@gmail.com

Giriş

XX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren önem kazanan küreselleşme faaliyetleri işletmelerin üretim güçlerini ve imkânlarını artırmıştır. Artan üretim imkânlarının bir sonucu olarak dünyadaki toplam üretim de büyük ölçüde artmış ve sınırsız olan insan ihtiyaçlarının karşılamanın çok ötesinde mal ve hizmet üretilmeye başlanmıştır. Ancak üretilen mal ve hizmetlerin dağıtımını hususunda büyük problemler yaşanmaktadır. Bu bağlamda en önemli konulardan birisi üretimden tüketime kadar geçen devrede gıda kayıplarının önlenmesi ve yurt düzeyinde dengeli dağıtımın yapılabilmesidir.³ Bugün bir tarafta ihtiyaçlarının çok ötesinde mal ve hizmet üreten gelişmiş ülkeler ve bu ülkelerde yaşayan insanlar diğer tarafta ise temel besin maddelerini bile elde edemeyen gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşayan aç ve yoksul insanlar bulunmaktadır. Geline nokta dünyada her gün 100.000 kişiden fazla insan açlıktan ya da açlığa dayalı problemlerden dolayı ölmektedir. Bir milyardan fazla insan hala yoksulluk içinde yaşamakta ve birçoğu içinde yaşam koşulları hızla kötüye gitmektedir.⁴

Dünyada yaşanan bu olumsuzluklar insanlar arasındaki sosyal dayanışma olgusunu artırmıştır. Bu dayanışmanın artmasının bir sonucu olarak da bazı sosyal yardımlaşma içerikli kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır. Sözkonusu kurumlardan birisi de gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan kurumlardır. Bu kurumlar 1960'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmış ancak gelişmeleri ve önem kazanmaları 2000'li yıllardan sonra gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda Türkiye'de de 2000'li yıllarla birlikte bu tür sosyal içerikli organizasyonların kurulması ve geliştirilmelerine yönelik adımlar atılmıştır.

Gıda bankacılığı ilk olarak 1967 yılında küçük bir organizasyon olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde, Phoenix-Arizona'da başlamıştır. Sözkonusu bankacılığın kurucusu John Van HENGEL'dir. 1970'li yılların başında gıda bankacılığı organizasyonları diğer çeşitli şehirlerde kurulan yeni kuruluşlar sayesinde çoğalmıştır. Bu alandaki en önemli gelişme ise 1976 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen Vergi Reformu'dur. Yapılan bu reformla yasallık kazanan organizasyonlar "America's Second Harvest" adıyla bir çatı altında toplanmıştır.⁵

Bugün Amerika Birleşik Devletlerinde 50 eyaleti kapsamak üzere 200'den fazla gıda bankası ve yaklaşık 50.000 yöresel açlıkla mücadele kuruluşu American's Second Harvest olarak adlandırılan organizasyon içerisinde faaliyette bulunmaktadır. Bu organizasyon her yıl 23.000.000 "den fazla iyi beslenemeyen insana acil gıda yardımı sağlamaktadır."⁶

1. Gıda Bankacılığı

10. Gıda Bankacılığının Tanım ve Açıklaması

Gıda bankacılığı , "Bağışlanan veya üretim fazlası sağlığa uygun her türlü gıdayı tedarik eden, uygun şartlarda depolayan ve bu ürünleri doğrudan veya değişik yardım

3 A. Ö. Arpacı, "Gıda Bankacılığının Vergisel Boyutu", **E-Yaklaşım**, Eylül 2004, Sayı:14, s.11-14.

4 <http://www.denizfeneri.org.tr/icerik.asp?icerik=INSGELISR1>, Erişim Tarihi (17.01.2009).

5 http://www.secondharvest.org./site_contest.asp?s=21, Erişim Tarihi (14.02.2009).

6 L. Gençyürek, "Gıda Bankacılığının Vergisel Yönü", **Yaklaşım Dergisi**, Haziran 2004, Sayı:138, s. 138-144.

kuruluşları aracılığıyla fakirlere ve doğal afetlerden etkilenenlere ulaştırarak ve kar amacı gütmeyen dernek ve vakıfların oluşturduğu organizasyonlardır.⁷”

Günümüzde devletin rolü, piyasaların daha verimli ve adil bir şekilde rekabet etmesini sağlamak, adalet, savunma, güvenlik gibi hizmetleri yürütmekle sınırlı değildir. Sosyal devlet olmanın gereği, aynı zamanda, beşeri sermayenin en değerli kaynağı olduğunun farkında olarak, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, konut edindirme ve sosyal hizmet alanlarının en verimli şekilde yürütülmesi için makro politikalar oluşturmak, onları hızlı ve etkili bir şekilde hayata geçirmek ve yoksullukla mücadele etmektir.

Gıda bankacılığı, devlet tarafından teşvik edilerek bedelsiz olarak sağlanan yardımlar aracılığı ile açlık ve yoksulluk koşullarının hafifletilmesini amaçlamaktadır. Kurulan bu organizasyon sayesinde işletmeler, hem bozulmak veya yok olmak durumuna gelebilecek mallarını değerlendirmiş olmakta hem de devlet tarafından sağlanan vergi avantajlarından yararlanmaktadır. Öteyandan gıda bankacılığı aracılığıyla sosyal adaletin sağlanmasına yönelik adımlar atılmakta ve israfın da önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Özetle gıda bankacılığı yoksul vatandaşlar ile ellerinde çeşitli nedenlerle piyasaya sürülemeyen veya ekonomik olarak yeterli derecede etkin olmayacak ihtiyaç fazlası gıda bulunan üretici, lokanta, bakkal, otel vb. gerçek ve tüzel kişiler arasında köprü oluşturmayı amaçlayan ve israfı önleme yanında sosyal adaleti sağlamayı da amaç edinen bir organizasyondur. Bu organizasyonda gıda bankacılığı yapan ve kâr amacı gütmeyen vakıf ve dernekler aracı görevini görerek gıda ürünlerinin ihtiyacı olanlara düzenli ve sağlıklı bir şekilde ulaştırılmasını sağlamaktadır.

11. Gıda Bankacılığının Özellikleri

Tüzüğünde veya senesinde ihtiyacı olanlara gıda, temizlik, giyecek ve yakacak yardımı yapılabilmesine ilişkin hükümler bulunan ve kar amacı gütmeyen dernek ve vakıfların pek çok özellikleri vardır.⁸ Bunlar;

- Gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıfların, gıda maddelerinin güvenli, etkili ve uygun bir şekilde nakli, depolanması ve muhtaçlara dağıtılması için gerekli olan düzenleme yeteneği, teknik kapasite ve elemana sahip olması,
- Gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıfların, gıda maddelerini ücret karşılığı dağıtamaması, üçüncü kişilere satılamaması ve dağıtım için kar, komisyon vb. talep edememesi,
- Gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıfların, ürün dağıtımında tek kriteri, kişilerin temel beslenme ihtiyacı için gerekli satın alma güçlerinin bulunmaması veya doğal afete maruz kalmış kişiler olması,
- Gıda bankacılığı faaliyetlerinde bulunan dernek ve vakıfların, son kullanma tarihi geçmiş, insan sağlığına zararlı ve standartlara uygun olmayan ürünler dağıtamaması,

⁷ 5179 Nr.lı Gıdaların Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (05.06.2004 tarih, 25483 sayılı **T.C. Resmi Gazete**).

⁸<http://www.israf.org/pdf/esaslar.pdf>, Erişim Tarihi (25.12.2008).

- Gıda bankacılığı faaliyetlerinde bulunan dernek ve vakıfların başka alanlarda da faaliyet gösteriyor olması, kamuya yararlı dernek veya vergiden muaf vakıf olup olmaması gıda bankacılığı faaliyetinde bulunmasına bir engel teşkil etmemiş olması,
- Gıda bankacılığı faaliyetlerinde bulunan dernek ve vakıflara yapılacak bağışların şartlı olarak - bedelsiz olarak ihtiyaç sahiplerine dağıtılmak üzere - yapılmış olması,
- Gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıfların, ürünlerin depolanması, tasnifi, muhafazası ve dağıtımı için uygun depo alanları tahsis etmiş olması,
- Gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıfların, dağıtım esnasında kişilerin onurunun zedelenmesine sebep olabilecek şekilde teşhir edilmesinin önlenmesi esas almış olması,
- Gıda bankacılığı faaliyetlerinde dernek ve vakıfların, gıda maddelerini, dernek ve vakıfların yönetici, üye ve yakınlarına dağıtamamış olması ,
- Gıda bankacılığı faaliyetlerinde bulunan dernek ve vakıflar, dağıtım organizasyonu kargaşa, kaos ve kişilerin mağdur olmasına sebep olmayacak şekilde planlamış ve gerekli güvenlik önlemlerini almış olmasıdır.

12. Gıda Bankacılığının Faydaları

Gıda bankacılığı, gıda yardımı yanında ihtiyaç sahibi, bakıma muhtaç, sokakta kalmış kimsesizler, işsiz veya yeterli geliri olmayan aileler, her türlü doğal afete maruz kalmış kimselere yardım etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla yardıma muhtaç kişileri topluma kazandırmaya yönelik her türlü eğitimi sunmak, ihtiyaç duyulan her türlü maddi yardımı sağlamak, psikolojik ve manevi yönden projeler yürütmek ve bu yönde gerekli yardımlarda bulunmak, barınmalarını temin etmek, her türlü sağlık giderini sağlamaya çalışmak vb. faaliyetlerde bulunulur. Tüm bu işleri yaparken ırk, din, dil, mezhep, düşünce veya benzeri bir fark gözetmeksizin siyasi düşünce yapısına bakmaksızın faaliyetler yürütülmeye çalışılmaktadır.

Gıda bankacılığının, bir başka faydası özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, devletin yeterince kaynak ayıramadığı alanlarda sosyal sorumluluk üstlenmelerinin bir sonucu olarak tüketiciler gözünde itibarlarını artırmasıdır.

Öteyandan ihtiyaç sahiplerine destek sağlamak için gıda bankacılığı mikro kredi ve mikro finans faaliyetlerini veya benzer uygulamaları yürütmektedir. Özellikle ev hanımlarının gelir getirici faaliyetlerine karşılıklı veya karşılıksız olarak, nakdi yardımda bulunmaktadır. Karşılıklı verilen yardımların geri alınmasını temin ve kontrol etmektedir. Bu bağlamda gıda bankaları Amerika Birleşik Devletleri'nde tarım üreticileri ile yardıma muhtaç kadın ve ailelere iş imkânı sağlamak amacı ile mikro kredi programları geliştirmiştir. Mikro Kredi Bankacılığı adıyla fakir kadın ve ailelerin ekonomik sıkıntılar nedeniyle başarılı olabilecekleri alanlarda iş fırsatları olmadığını varsayarak sözkonusu kadınların becerilerini geliştirmek amacıyla kredi vermekte ve kendi başlarına geçimlerini sağlayacak bir iş kurabilmelerine yardımcı olmaktadır. Böylece fakirlik sorunu bireysel olarak ortadan kalkmakta ve kadınların ekonomik pozisyonları ve toplumdaki konumu olumlu olarak etkilenmektedir.

2. Türkiye’de Gıda Bankacılığı

Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal bir hukuk devleti olmasının özelliği gereği, gelir dağılımındaki dengesizliklerin giderilmesine ve yoksul kesimlerin desteklenmesine yönelik sosyal politikalar, toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi ve sosyal barışın korunması açısından büyük önem arz etmektedir.

Yoksullukla mücadele kapsamında, Türkiye insanının toplumsal menfaatlerinin öne çıkarılması ve dayanışma duygusunun sağlanması amacıyla; bağışlanan üretim fazlası veya ihtiyaç fazlası uygun her türlü gıda maddesinin açlık sınırındaki yoksul vatandaşlara dağıtılmasını hedefleyen gıda bankaları çok önemli bir görev üstlenmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu’nun yapmış olduğu çalışmalara göre 2006 yılı itibarıyla Türkiye’de fertlerin önemli bir kısmı açlık sınırının altında yaşamaktadır. Anılan Kurumu’nun 2002 yılından itibaren gerçekleştirdiği “Yoksulluk Çalışması”nın sonuçları 2006 yılında açıklanmıştır. Bu sonuçlara göre dört kişilik bir ailenin aylık açlık sınırı 205 TL, aylık yoksulluk sınırı ise 549 TL’dir.⁹

Türkiye İstatistik Kurumu’nun yukarıda anılan çalışmasına göre hane halkı büyüklüğü arttıkça, yoksulluk riski de artış göstermektedir. Buna göre 2006 yılında yoksulluk oranı bir-iki kişilik ailede % 10,95, üç-dört kişilik ailede % 8,27, beş-altı kişilik ailede % 17,54, yedi ve daha fazla nüfuslu ailede ise % 41,83 olarak bulunmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumu’nun araştırması tarım sektöründe çalışanların sanayi sektöründe çalışanlara oranla daha yoksul olduğunu ortaya çıkarmıştır. Buna göre 2006 yılında tarım sektöründe çalışanların yoksulluk oranı % 33,86 ve sanayi sektöründe çalışanların oranı % 10,12 olarak bulunmuştur.

Öteyandan yoksulluk oranının eğitilmiş nüfusta daha az olduğu Türkiye İstatistik Kurumu’nun yapmış olduğu çalışmalarla ortaya konmuştur. Buna göre okur-yazar olmayanlarda yoksulluk oranı % 33,71 olurken, ilköğretim mezunlarında bu oran % 14,19, lise ve dengi meslek okulları mezunlarında % 5,2 yükseköğretim, fakülte ve üstü mezniyetlere sahip fertlerde ise % 1,01 olarak hesaplanmıştır.¹⁰ Yine bu bağlamda Türkiye’de yoksulluk kırsal kesimde daha fazla görülmektedir. Türkiye genelinde 2006 yılında açlık sınırının altında yaşayan insan sayısı kentlerde 284 000, kırsal kesimde ise 339 000 seviyesinde bulunmaktadır. Kentlerdeki aç nüfus azalırken, kırsal kesimde artış yaşanması, açlık sınırının altındaki nüfusun kırsal kesime göç ettiği şeklinde yorumlanmaktadır.¹¹

Bugüne kadar yapılmış olan çalışmalar sonucunda Türkiye’de coğrafi gelir dağılımının adil olmadığı ekonomik kaynakların ve fırsatların çok önemli bir kısmının belirli bölgelerde toplandığı ve coğrafi bölgeler arasında dengesizliklerin bulunduğu tespit edilmiş ve tüm bu olumsuzlukların sosyal, siyasal ve kültürel sorunları beraberinde getirdiği ortaya konulmuştur. Gerek kişi başına düşen milli gelir ve gerekse insani gelişme

9 Radikal, 27.12.2007, s.7.

10 <http://www.guncelhaber.com/Cinsellik/Ekonomi/Turkiyede-Yoksulluk-Orani-Yuzde-075-Artti-149703.html>, Erişim Tarihi (22.12.2008).

11 <http://www.minare.net/forum/makale-ve-guzel-yazilar/yoksulluk-zenginlerin-de-meselesidir-t9320.0.html;topicseen>, Erişim Tarihi (09.02.2009).

temel göstergeleri yönünden değerlendirildiğinde özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerimizde geri kalmışlık sorunu hemen dikkati çekmektedir.

Bu gelir dağılımı adaletsizliği yüzünden çok sayıda insan gıda, giyim ve yakacak yardımına muhtaç durumdadır. Bu insanlara kurumsallaşmış bir yapı içinde olmasa da yardım eden kişi ve kurumların bulunduğu günlük hayatta gözlenebilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Türkiye’de fakirlikle mücadele çok önemli bir sorun niteliği kazanmıştır. Bu sorunun olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla gıda bankacılığının Türkiye’de hayata geçirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Açlıkla mücadele kapsamında, Türkiye’de üretilen ve ihtiyaç fazlası gıdaların israf edilmeden ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasını hedefleyen gıda bankacılığı uygulaması Türkiye’de ilk defa “Türkiye İsrافی Önleme Vakfı”nın girişimleri sonucu 20.01.2004 tarihinde Diyarbakır’da başlatılmıştır. Bu uygulama Adalet ve Kalkınma Partisi Diyarbakır Milletvekili ve aynı zamanda yukarıda anılan Vakfın Müttevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. Aziz AKGÜL ’ün çabaları ile hayata geçirilmiştir.

Diyarbakır’da kurulan ilk gıda bankasının çalışmaları aracılığıyla 1300 aileye gıda yardımında bulunulmuştur. Yine 08.05.2004 tarihinde 800 aileye yiyecek yardımında bulunan diğer bir gıda bankasının Konya’da açıldığı bilinmektedir. Bu organizasyonları Gaziantep’te 500 aileye yardım eden organizasyonun kurulması takip etmiştir. Ayrıca Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği de aynı tür faaliyetlerde bulunmaktadır.

Bu tarihten sonra da Türkiye genelinde gıda bankacılığı uygulamasını yaygınlaştırmak amacıyla vergi teşviki getirilmesinin ardından Türkiye’de 20 adet gıda bankacılığı derneği kurulurken vakıfların da % 42’si sosyal yardım alanında faaliyet göstermeye başladı. Kısaca gıda bankacılığı alanına, 2004 yılında yapılan yasal düzenlemenin ardından ilgi artmıştır. Buna göre 2007 yılı beyannamelerine göre yukarıdaki tarihten sonra kurulan 20 derneğin almış oldukları bağış ve yardımların toplamı 897. 000. 051,-TL’dir.¹²

20. Türkiye’de Gıda Bankacılığının Ekonomiye Katkısı

Dünya Bankası’nın verilerine göre günde 1 USD gelir elde edenler mutlak anlamda yoksul sayılırlar. Dünya nüfusunun % 20’den fazlası günde 1 USD ’nin altında gelire sahiptir. Bu rakam 1 200 000 000 kişi anlamına gelmektedir. Günde 1 USD ’nin altında geliri olan nüfusun toplam nüfusa oranı Türkiye’de % 4,8 olarak belirlenmiştir. Bu oran Rusya’da % 2’den az, Arjantin’de % 3,3, Brezilya’da % 8,2, Çin’de % 16,6 ve Hindistan’da % 35,3 olarak belirlenmiştir. Bu durum bize gelir dağılımındaki dengesizliği göstermektedir. Bu dengesizlik uluslararası düzeni ve iç barışı da tehdit etmektedir. Dünya zenginliğini oluşturan mal ve hizmetlerin belli yerlerde toplanması, bunun dışında kalan ülkelerde dikkat çekici oranda yoksullaşmanın başlamasına neden olmaktadır. Dünya Kalkınma Raporu’na göre ülkeler arası gelir eşitsizlikleri giderek daha da derinleşmektedir. Bugün dünya barışını tehdit eden faktörlerin başında küresel yoksulluk ilk sıralarda yer almaktadır.¹³

¹² İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, **Basın Bülteni**, 2009/2, s.1–6. http://archive.ismmmo.org.tr/docs/basin/2009/bulten/11012009_YARDIMEKONOMISI.pdf.

¹³ Akşam, 02.02.2003, s.9.

En zenginlerin % 20'sinin yaşadığı gelişmiş ülkeler Dünya Gayri Safi Milli Hasılası'nın % 86'sını, ihracat pazarlarının % 82'sini, tüm yabancı yatırımların % 68'ini ellerinde bulundururken, tüm bu alanlarda en yoksul % 20'nin payı ise hiçbir zaman % 1,5'u geçmemiştir. Türkiye'deki gelir dağılımındaki eşitsizliği ortaya koyan Dünya Bankası Türkiye'de uluslararası yoksulluk sınırı altında yaşayanların nüfusa oranının % 18'lere ulaştığını belirtmiştir.¹⁴

Türkiye ekonomisi makroekonomik göstergelerde ifade edilen iyileşmelerin aksine oldukça kırılğan bir yapıya sahiptir. İstihdam yaratmayan ve vatandaşın refahına yansımayan büyüme, bozulan gelir dağılımı, sürdürülemez boyutlara ulaşan borç stoku, yüksek dış ticaret ve cari işlem açıkları, yüksek reel faiz, gerçekçi olmayan kur politikası, ithalat bağımlısı üretim ve ihracat, giderek yabancılaşan bir finans sektörü, sıcak paraya ve dış borçlanmaya dayanan kırılğan yapı Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu temel sorunlardır. Sanal büyüme istihdam yaratmamaktadır ve buna bağlı olarak yoksulluk her geçen gün biraz daha artmaktadır.¹⁵

Türkiye'de yoksullukla mücadele için kurulan gıda bankacılığı toplum için nitelikli sosyal hizmet, sosyal fayda sağlamaktadır. İhtiyaç sahiplerine sağlıklı ve kalite belgeli gıdaları ücretsiz ulaştırılmasını hedeflemektedir. Gıda bankacılığı, bu sayede toplumun refahını ve gelir dağılımındaki adaletsizliği ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Toplumsal sorunların gündeme gelmesinde ve çözüm önerileri bulmada yardımcı olmaktadır.

Gıda bankacılığı, ayrıca iş sahibi olmayan kişilerin, topluma kazandırılması için açılmış ve açılacak kurslarda eğitim görmelerini sağlayarak nitelikli insan olmalarını temin etmek ve onların niteliklerine uygun işlerde istihdam edilmelerine yardımcı olmaktadır. Bu faaliyetleri sayesinde istihdama çok büyük bir katkı sağlamaktadırlar.

Özellikle ev hanımlarına yönelik "mikro kredi" veya benzeri uygulamalar ile karşılıklı veya karşılıksız teknik veya nakdi destek sağlayarak onların iş sahibi olmalarını sağlamaktadır. Bu durumda ülkemiz açısından yeni yatırım ve üretim alanlarının oluşmasına katkı sağlamaktadırlar.

Özetle gıda bankası hayırseverler tarafından bağışlanan gıda, sebze ve benzeri ürünleri belli yönetmelik ve standartlarda depolayan ve bunları ihtiyaç sahiplerine doğrudan ulaştıran bir kuruluştur. Bugün Türkiye'de yaklaşık 2 000 000 kişinin açlık sınırında olduğunu düşünüldüğünde gıda bankacılığı açlığın önlenmesi konusunda toplumun dikkatini çekeceğini ve insanları yardım etmeye yönlendirerek açlıkla mücadelede çok büyük katkı sağlayacağı ileri sürülebilir.

3.Gıda Bankacılığının Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu ve Muhasebe İşlemleri

30. Gıda Bankacılığının Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu

Gıda Bankacılığının vergi kanunları karşısındaki durumu Gelir Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Dernekler Kanunu, Vakıflar Kanunu ve Belediyeler Kanunu açısından ayrı başlıklar altında incelenecektir.

14 <http://www.radikal.com.tr/haber.pdf?haberno=47352>

15 <http://www.osmaniyemhp.com/yazi/butce-gorusmeleri>

300. Gıda Bankacılığının Gelir Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu

5035 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 40 ve 89. maddelerinde yapılan değişikliklerle 01.01.2004 tarihinden itibaren fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetlerinde bulunan dernek ve vakıflara bağışlanacak gıda maddelerinin maliyet bedellerinin, gelir vergisi matrahının tespiti sırasında hâsılatan indirilebilmekte ve kurumlar vergisi mükelleflerinin yıllık gelir vergisi beyannamesi üzerinde indirim konusu yapılabilmektedir. Söz konusu değişikliklerde Maliye Bakanlığı'nın belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde gıda bankacılığı kapsamında bağışlanan gıda maddelerinin maliyet bellerinin gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılmasına yönelik düzenlemelere yer verilmiştir. Maliye Bakanlığı da 251 Seri Nr.lı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile kendisine verilen yetkiyi kullanarak gelir ve kurumlar vergisi açısından gıda bankacılığına yönelik vergiden müstesna teslimlere yönelik ilkeleri belirlemiş ve bu ilkelerin Resmi Gazete'de yayımı tarihinden itibaren uygulanması öngörülmüştür. Anılan bu düzenlemelerle birlikte gıda bankacılığı vergisel açıdan hukuki bir zemine oturtulmuştur.¹⁶

Yapılan düzenlemeye göre, vergi avantajından yararlanabilmek için gıda maddesi bağışının tüzüğünde veya senedinde ihtiyacı bulunanlara gıda yardımı yapabilmesine ilişkin hükümler bulunan dernek veya vakfa yapılmış olması gerekmektedir. Gıda yardımı yapabilmesine ilişkin tüzük veya senedinde hüküm bulunan dernek veya vakfın başka alanlarda da faaliyet gösteriyor olmasının, kamuya yararlı dernek veya vergiden muaf vakıf olup olmamasının uygulama açısından herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Ancak ihtiyacı bulunanlara doğrudan veya başka organizasyonlar aracılığıyla yapılacak gıda yardımlarının verginin hesabında gider yazılması veya gelirden indirilmesi mümkün değildir.

30.12.2004 tarih ve 5281 sayılı Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumuna İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yapılan değişiklikler ile birlikte vergisel teşvik sağlanan gıda bankacılığı kapsamı genişletilmiştir. 5281 sayılı Kanunla (43.madde 8/a bendi) Gelir Vergisi Kanununun 40. maddesine 5035 sayılı Kanun'la eklenen 10. bendindeki "Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara, Maliye Bakanlığı'nca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda maddelerinin maliyet bedeli" İbaresinin "Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara, Maliye Bakanlığı'nca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedeli" şeklinde değiştirilmesi suretiyle, 01.01.2005 tarihinden geçerli olmak üzere, anılan kurumlara bağışlanacak temizlik, giyim ve yakacak maddeleri de kapsama alınmış ve bunların maliyet bedellerinin de gelir vergisi matrahının hesaplanması sırasında hâsılatan indirilmesi veya yıllık gelir vergisi beyannamesi üzerinde indirim konusu yapılmasına izin verilmiştir.

Yine Gelir Vergisi Kanunu'nun Sigorta Primi, Teberru ve Diğer İndirimler başlıklı 89. maddesine 5035 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile eklenen bent ile fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığı'nca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda

¹⁶ A. Ö. Arpacı, "Fakirlere Yardım Amacıyla Gıda Bankacılığı Faaliyetinde Bulunan Dernek ve Vakıflara Yapılacak Bağışların Kapsamı Genişletildi", **E-Yaklaşım**, Mart 2005, Sayı:20, s.24-26.

maddelerinin maliyet bedelinin tamamının, yıllık beyanname ile bildirilen gelirden indirilmesine imkân tanınmıştır.

Öteyandan Gelir Vergisi Kanunu'nun 89. maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinde gıda bankacılığı ile ilgili yapılan düzenleme ayrıca Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinin birinci fıkrasının 10 numaralı bendinde de düzenlenmiş bulunmaktadır. Buna mukabil Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 10. maddesinde gıda bankacılığı ile ilgili bir düzenleme yoktur. Bu durumdan şöyle bir anlam çıkarılabilir. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, safi kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanacağından dolayı, Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinde yapılan düzenlemeden Kurumlar Vergisi Mükellefleri de yararlanacaktır. Başka bir ifadeyle Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinde yapılan düzenleme olmasaydı kurumlar vergisi mükellefleri gıda bankacılığı konusunda uygulama dışı kalacaklardı.¹⁷ Gıda bankacılığının cazibesi de buradan kaynaklanmaktadır.

Özetle Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinde yapılan düzenlemelerde yapılan bağışlar ticari kazanç elde eden gelir vergisi mükellefleri ile kurumlar vergisi mükellefleri tarafından doğruca gider olarak dikkate alınacaktır. Dolayısıyla ilgili işletme zarar etse dahi sözkonusu bağış sonraki yıla mahsup edilecek zararlar olarak devredilebilecektir.. Bunun yanında ticari kazanç dışındaki gelir vergisi beyanamesi veren mükellefler ise sadece gelir olması halinde beyanname üzerinden indirim yapabilmekte gelir olamaması durumunda herhangi bir indirimden yararlanamamaktadır.

301. Gıda Bankacılığının Katma Değer Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu

5035 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinde yapılan değişikliklerle gıda bankacılığının katma değer vergisi karşısındaki durumu düzenlenmiştir. Anılan Kanunla getirilen değişiklik ve Katma Değer Vergisi Kanunu'nun sosyal amaç taşıyan istisnalar başlıklı 17/2-b bendine göre, yasal düzenleme gereği olarak bedelsiz yapılan mal teslimleri ile hizmet ifaları, kültürel, eğitim ve sosyal amaçlı istisnadan yararlanan kurum ve kuruluşlara bedelsiz olarak yapılan her türlü mal teslimi ve hizmet ifaları ile fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyim ve yakacak maddelerinin teslimi katma değer vergisinden istisna edilmiştir.

Yine Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30/a ve 32. maddelerine göre, kısmi istisna niteliğindeki bu teslimin (gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddesi bağışlarının) bünyesine giren katma değer vergisi tutarının indirim konusu yapılması mümkün bulunmamakta olup, bunlar gider olarak dikkate alınacaktır. Bu nedenle, bağışın yapıldığı dönemde, bağışlanan gıda maddelerinin edinimi dolayısıyla yüklenilen katma değer vergisi tutarının hesaplanması ve aynı döneme ait Katma Değer Vergisi Beyanamesinin 20.

¹⁷ İ. Güler, Gelir, Kurumlar Vergisi ve Diğer Kanunlardaki Bağış ve Yardımlar(I), http://www.muhasabenet.net/makale_ibrahim_guler_bagis%20ve%20yardimlar.doc, Erişim Tarihi (21.11.2008).

satırına dâhil edilmesi, aynı tutarın defter kayıtlarında 191 İndirilecek KDV Hesabı'ndan çıkarılarak, gider hesaplarına aktarılması gerekmektedir.¹⁸

Yukarıda da ifade edildiği üzere, fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara bedelsiz yapılan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddeleri teslimleri Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/ 2-b maddesi gereğince katma değer vergisinden istisna olup, istisnanın usul ve esasları 251 Seri Nr.lı Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği ile belirlenmiştir.

Ancak gıda bankacılığı kapsamında yapılan bedelsiz teslimlerde katma değer vergisi istisnası uygulanabilmesi için bazı şartlar aranmaktadır. Bunlar;¹⁹

- Gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddesi bağışlarının tüzük veya senesinde ihtiyacı bulunanlara gıda yardımı yapabilmelerine ilişkin hükümler bulunan dernek veya vakıflara yapılmış olması ,

- Yapılacak bağışların gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddesi niteliğinde olması ve bedelsiz olarak ihtiyaç sahiplerine dağıtılmak üzere şartlı olarak yapılmış olması,

- Bağış yapılan dernek veya vakıf adına fatura ve ayrıca sevk irsaliyesi düzenlenmesi, faturaya "ihtiyaç sahiplerine yardım şartıyla bağışlandığından KDV hesaplanmamıştır" biçiminde bir şerh düşülmüş olmasıdır.

302. Gıda Bankacılığının Dernekler Kanunu Karşısındaki Durumu

Gıda bankacılığında bağışı alan kurumun dernek ya da vakıf olması nedeniyle Dernekler Kanunu ile ilişkisi vardır. Dernekler Kanunu'nun 11. maddesine göre, dernek gelirleri alında belgesi karşılığında toplanmaktadır ve alındı belgesi yönetim kurulu kararı ile bastırılmaktadır. Alındı belgesinin şekli, bastırılması, onaylanması ve kullanılması ile dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak yetki belgesine ilişkin hususlar yönetmelikler ile düzenlenir.

İçişleri Bakanlığı'nın çıkarttığı Derneklerin Tutacakları Defter, Muhasebe Hesap Kayıtlarıyla İlgili Usul ve Esaslara Dair Yönetmeliğin 8. maddesine göre dernek tarafından bedelsiz olarak yapılan mal ve hizmet teslimleri derneğin yetkili organlarının kararı ile buna bağlı düzenlenecek gider makbuzu ile teşvik edilir. Söz konusu defter ve belgelerin özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere beş yıl süre ile saklanması zorunludur.²⁰

303. Gıda Bankacılığının Vakıflar Kanunu Karşısındaki Durumu

Cumhuriyet Dönemi'nde her türlü vakıf işleri Başbakanlığa bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü Vazife ve Teşkilatı Hakkında Kanun'un 17. maddesine göre Vakıflar Genel Müdürlüğüne yapılan her türlü bağışlar,

¹⁸ İ. Güler, **a.g.m.**, Erişim Tarihi (21.11.2008).

¹⁹ C. Aras, "Gıda bankacılığı Faaliyetinde Bulunan Dernek ve Vakıflara Yapılan Bedelsiz Teslimlerde KDV İstisnası", **Yaklaşım Dergisi**, Mayıs 2007, Sayı:173, s.33-35.

²⁰ F. Çankaya, "Yoksulluğun Giderilmesinde Yeni Arayışlar: Gıda Bankacılığı ve Muhasebe İşlemleri", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Y.2006, C.11, S.1, s.155-172.

bağış yapanın göstereceği şartlara uygun surette kullanılır veya sarf olunur. Taşınmaz mallar özel bir deftere kayıt edilir. Paralar ile diğer menkul kıymetler ve taşınmaz malların gelirleri ayrı bir fon hesabında toplanmaktadır.

304. Gıda Bankacılığının Belediyeler Kanunu Karşısındaki Durumu

Belediyeler Kanunu'nun 15. maddesine göre "Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek belediyelerin yetkileri arasında yer almaktadır."²¹

Belediyeler gıda bankacılığı yolu ile sosyal yardımların daha etkin olarak ihtiyaç sahiplerinde ulaştırılmasını temin edebileceklerdir. Gıda bankacılığı uygulamasının belediyelerde yaygınlaşması, sosyal belediyeçilik çalışmalarının kurumsallaşması ve bu merkeze yardım edecek şirketlerinde yardımlarını gider olarak gösterebilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sayede belediyeler sadece kendi bütçelerinden yapacakları yardımlarla hayırseverlerin yapmak istedikleri yardımlara aracılık etmenin daha da ötesinde bir rol oynayabileceklerdir.

31. Gıda Bankacılığında Muhasebe İşlemleri

5281 sayılı Kanun'a göre gıda bankası kapsamında yapılacak bağışların gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddesi niteliğinde olması ve yapılacak bağışların şartlı (bedelsiz olarak ihtiyaç sahiplerine dağıtmak üzere) yapılması gerektiği daha önce ifade edilmişti. Bu bağlamda gıda maddesi niteliğini taşımayan veya şartlı olarak yapılmayan bağışlar kapsama girmemektedir. Ayrıca gıda maddesi olarak yapılan bağışın dernek veya vakfa yapılması gerekmektedir.

İhtiyacı olanlara doğrudan veya başka organizasyonlar aracılığı ile yapılan yardımların gıda bankacılığı kapsamında değerlendirilmemesi gerekir. Bağış yapılacak dernek veya vakfın tüzüğünde veya senedinde ihtiyacı bulunanlara gıda yardımı yapabilmesine ilişkin hükümlerin bulunması gerekmektedir. Bununla beraber sözkonusu dernek veya vakfın başka alanlarda faaliyet gösteriyor olmasının, kamuya yararlı dernek veya vergiden muaf olup olmamasının uygulama açısından önemi bulunmamaktadır.

Ayrıca dernek veya vakıflara bağış yapacak gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine vergi muafiyeti sağlanmış olup bu bağlamda yukarıda anılan maddelerinin teslimleri katma değer vergisinden istisna edilmiştir.

Gıda bankacılığında muhasebe işlemleri bu kriterler dikkate alınarak yapılmaktadır.

310. Gıda Bankacılığı Uygulamasında Kullanılan Belgeler

Gıda bankacılığı işlemine hukuki olarak bakıldığında bağışı yapan ve alan olarak iki taraf bulunmaktadır. Dolayısıyla her iki tarafın da sözkonusu işlemlerle ilgili düzenlemesi gerekli belgeler bulunmaktadır. Bu belgeler her iki taraf açısından ayrı başlıklar altında incelenecektir.

²¹ <http://www.israf.org/pdf/belediyekanunu.pdf>, Erişim Tarihi (22.01.2009).

3100. Bağışı Yapan İşletmelerce Düzeylenmesi Gerekli Belgeler

Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesine eklenen hüküm çerçevesinde, indirim konusu yapılacak bağışlar, bağışa konu mal bedeli Vergi Usul Kanunu'nun 232. maddesinde belirtilen fatura düzenleme sınırının altında kalsa dahi (2009 yılı için 670,-TL) mutlaka fatura ile belgelendirilecek ve ayrıca taşıma için sevk irsaliyesi düzenlenecektir. Bağışlanan mala ilişkin bilgileri eksiksiz olarak içerecek fatura, bağış yapılan dernek veya vakıf adına düzenlenecektir. Ayrıca dernek ve vakıflar kendi mevzuatlarının öngördüğü belgeleri düzenleyecek ve bağış yapanlara bir örneğini verecektir.

Yine, Gelir Vergisi Kanunu'nun 89. maddesinde yapılan düzenleme çerçevesinde, yıllık beyannameye yer alacak gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılacak işlemlerde bağışı yapan tarafından bir belge düzenlenmesine gerek bulunmamakta olup, varsa bağış yapılan malın edinimine ilişkin belgelerin saklanması zorunlu tutulmaktadır.²²

Gıda bankacılığı kapsamında bağış yapacak vergi mükellefi, bağışa sözkonusu gıda maddelerinin edinim belgesini de dikkate alarak, gıda bankacılığı yapmaya yetkili vakıf veya dernek adına bir fatura düzenler. Bu faturaya istinaden bir de sevk irsaliyesi düzenlenecektir. Düzenlenen faturada mal bedeli olarak, katma değer vergisi hariç tutulup, malın maliyet bedeli yazılır. Faturaya "İhtiyaç sahiplerine yardım şartıyla bağışlandığından katma değer vergisi hesaplanmamıştır" ibaresi mutlaka yazılmalıdır.

Gıda bağışı yapan vergi mükellefi, bağış yaptığı gıda maddelerinin edinim belgesini saklamak zorundadır.

3101. Bağışı Alan Dernek veya Vakıf Tarafından Düzenlenmesi Gerekli Belgeler

Gıda bankacılığı yapmaya yetkili vakıf veya dernek tarafından, bağışta bulunan vergi mükellefine, kesilen faturaya istinaden gıda maddelerini aldığı gösterir aynı bağış kabul makbuzu tanzim edilmesi zorunludur.

Ayrıca bağışı alan dernek veya vakıf, bağışı yapan vergi mükellefinin kendisi adına düzenlediği faturayı saklamak zorundadır.

311. Kayıt Düzeni ve Beyannamelerde Gösterim

Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesine göre ticari işletmeye dâhil gıda maddelerinin bağışlanması durumunda sözkonusu mallar maliyet bedeli ile gider kaydedilir. Bu işlem faturanın bir yandan gelir bir yandan gider kaydedilmesi sureti ile gerçekleştirilir.

Gıda bankacılığı çerçevesinde yapılan yardımlar Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/2-b bendine göre katma değer vergisinden istisnadır. Katma Değer Vergisi mükellefleri bir vergilendirme döneminde yaptıkları bağışların toplam tutarını ilgili dönem Katma Değer Vergisi Beyannamesi'nin 6. ve 7. satırlarına dahil etmek suretiyle beyanda bulunacaklardır. Aynı Kanunun 30/a ve 32. maddelerine göre kısmi istisna mahiyetindeki bu gıda maddesi bağışlarının bünyesine giren Katma Değer Vergisi tutarının indirim konusu yapılması mümkün bulunmamaktadır. Dolayısıyla sözkonusu katma değer vergisi tutarının anılan Beyannamenin 20. satırına dâhil edilmesi ve aynı tutarın defter kayıtlarında

²²İ. Güler, a.g.m. Erişim Tarihi (21.11.2008).

indirilecek Katma Değer Vergisi hesaplarından çıkarılarak gider hesaplarına aktarılması gerekmektedir.

3110. Örnek Olay I

“E” İşletmesi (kolektif şirket) ticari işletmesine ait kullanım süresinin bitimine bir ay kalan maliyet bedeli 1.080,-TL (KDV % 8) olan gıda maddelerini 22.03.2009 tarihinde Tüzüğünde gıda, temizlik, giyecek ve yakacak yardımı yapılmasına ilişkin hükümler bulunan “... Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ‘ne” bağışlamıştır.

“E” İşletmesi’nin kayıtları;

Mart 2009

22 /03/09

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI	1.080,-	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HESABI		1.000,-
391 HESAPLANAN KDV HESABI		80,-
22 /03/09		
621 SATILAN TİCARİ MALLARIN MALİYETİ HESABI	1.000,-	
153 TİCARİ MALLAR HESABI		1.000,-
22 /03/09		
794 ÇEŞİTLİ GİDERLER HESABI (7/B)	1.080,-	
veya		
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HES. (7/A)		
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI		1.080,-

Bağışlanan gıda maddelerinin ticari işletmeye dâhil olmaması durumunda, sözkonusu malın - katma değer vergisi dâhil - maliyet bedeli Gelir Vergisi Kanunu’nun 89. maddesi çerçevesinde yıllık beyannamenin bağış ve yardımlara ilişkin bölümüne yazılarak gelir vergisi matrahının tespitinde indirim olarak dikkate alınacaktır.

İşletmeler yaptıkları bağışların toplam tutarını vergilendirme döneminde ilgili beyannamenin 6. ve 7. satırlarına dâhil etmek suretiyle beyanda bulunacaklardır. Bağış bünyesine giren Katma Değer Vergisi tutarının, hesaplanarak aynı döneme ait Katma Değer Vergisi Beyannamesi’nin 20. satırına dâhil edilmesi, aynı tutarın yukarıda görüldüğü gibi defter kayıtlarında “191 İndirilecek KDV Hesabı’ndan çıkarılarak gider hesaplarına aktarılması gerekmektedir.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan dernek veya vakıflar karşılıksız aldıkları bağışları işletme hesabı defterinin gelir kısmında, sözkonusu malları fakirlere dağıttıklarında ise yine aynı defterin gider kısmına, bilanço esasına göre defter tutan

vakıflar ise Vakıflar Tekdüzen Hesap Planında 15 Stoklar Hesap Grubu'ndaki hesaplardan birisinde takip etmesi gerekmektedir.

Bu açıklamalardan sonra yukarıdaki örneğe göre bağış alan vakıf veya derneğin yapacağı kayıtlar şöyle olacaktır;

Bağış alan dernek veya vakfın yapacağı kayıt;

Mart 2009

22/03/2009

150 İLK MADDE ve MALZEME HESABI	1.000,-	
150.10 Diğer Malzemeler		
603 BAĞIŞ ve YARDIMLAR HESABI		1.000,-
603.10 Ayni Yardım ve Bağışlar		
Bağışın alınması		

Bağış alan dernek veya vakfın yardım yapmasına ilişkin kayıt;

Mart 2009

22/03/2009

794 ÇEŞİTLİ GİDERLER HESABI	1.000,-	
150 İLK MADDE VE MALZEME HES.		1.000,-
150.10 Diğer Malzemeler		
Yardımanın yapılması		

3111. Örnek Olay II

“E” İşletmesi, Trabzon ili sınırları içerisinde tekstil imalatı ve ticareti faaliyeti ile uğraşmakta olup Ocak 2009 ayında imal ettiği ürünlerinden 10 000 adetlik kısmını, tüzüğünde gıda, temizlik, giyecek ve yakacak yardımı yapılmasına ilişkin hükümler bulunan “... Dayanışma ve Yardımlaşma Derneğine” bağışlamıştır.

Ürünler kendi imalatı olduğundan, ürünlerin maliyet değeri 30.000,-TL, yüklenilen Katma Değer Vergisi ise 2.400,-TL'dir. “E” İşletmesi yardımda bulunduğu... Derneğine fatura düzenlemiş olup, faturanın içeriğine ise “ihtiyaç sahiplerine yardım şartıyla bağışlandığından katma değer vergisi hesaplanmamıştır” ibaresi yazılmıştır.

Bağışı yapan “E” İşletmesi ‘nin yapacağı kayıt;

Ocak 2009

01/01/09	
659 D. OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR HES.	32.400,-
152 MAMULLER HESABI	30.000,-
391 HESAPLANAN KDV HESABI	2.400,-
Bağışlanan giyim eşyası	

Bağışı alan dernek veya vakfın yapacağı kayıt;

Ocak 2009

01/01/09	
150 İLK MADDE ve MALZEME HESABI	30.000,-
603 BAĞIŞ VE YARDIMLAR HES.	30.000,-

Bağışı alan dernek veya vakfın yardım yapmasına ilişkin kayıt;

Ocak 2009

01/01/09	
794 ÇEŞİTLİ GİDERLER HESABI	30.000,-
150 İLK MADDE ve MALZEME HES.	30.000,-
Yardım yapılması	

3112. Örnek Olay III

“E” İşletmesi’ nin yukarıdaki örnekte yer alan ürünleri bağışlanmak üzere başka bir yerden temin etmesi durumunda yapacağı muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

“E” İşletmenin malları satın aldığı anda yapacağı kayıt;

Ocak 2009

01/01/09	
157 DİĞER STOKLAR HESABI	32.400,-
320 SATICILAR HESABI	32.400,-
Mal alımı	

“E” İşletmenin dernek veya vakfa bağış yaptığındaki kayıt;

Ocak 2009

1	
659 DİĞER OLAĞAN GİDER ZARARLAR HES.	32.400,-
157 DİĞER STOKLAR HESABI	32.400,-
Yardımanın yapılması	

Sonuç

Birçok ülkede ekonomik imkânsızlıklar ve çevre şartları nedeniyle yeterli derecede beslenemeyen insanların ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli görevi bulunan gıda bankacılığının Türkiye’de uygulanmaya başlanması sevindirici bir gelişme olarak algılanmaktadır. Türkiye’de bulunan dernek ve vakıfların büyük bir kısmının gerçek fonksiyonları olan sosyal ve ekonomik yardımlaşma ve dayanışma özelliğini yitirdiği ve sayılarının bazı insanların kişisel faydaları ve çekişmeleri yüzünden giderek arttığı bilinmektedir. Gıda Bankacılığı, Türkiye’de bulunan dernek ve vakıfların gerçek fonksiyonlarını yerine getirme, ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olma ve bunun yanında yoksulluklar ve israfla mücadele konusunda etkin olarak çalışma fırsatı yaratacaktır.

Özel işletmelerin gıda, temizlik, giyecek ve yakacak malzemesi biçiminde dernek ve vakıflara bağış yapmaları ve 2004 yılında getirilen vergi düzenlemeleriyle bazı vergisel avantajlardan yararlanmaları bu işletmeleri daha çok sosyal yardımda bulunmaya teşvik edecektir. Bu sayede bu işletmelerin toplumdaki itibarı artacaktır. Ancak Gıda Bankacılığı kurumlarının çalışmaları bir yandan toplum tarafından takdir edilirken diğer yandan da bu kurumların etkinliği ve üstlendiği rol tartışılmaktadır. Özellikle zaman zaman depolarda yiyecek olmaması veya gerekli olmayan yiyeceklerin olması, yardımların süreklilik arz etmemesi vb. sorunlar gıda bankalarının etkin olup olmadığı konusunda tartışmalara yol açmaktadır.

Öteyandan gıda bankacılığının etkinliğini artırmak veya daha verimli çalışmalarını sağlayabilmek için yapılan yardım ve dağıtım bilgilerinin toplandığı bir bilgisayar destekli veri tabanının olması gerekmektedir. Böyle bir organizasyon sayesinde açlık problemini çözmek için ne miktarda ne çeşit yardım dağıtımının yapılacağına tespiti ve kontrolü yapılabilir. Bu bağlamda internet gibi teknolojik iletişim araçlarından yararlanılması organizasyonun işleyişi açısından son derece yararlı olacaktır. Ayrıca Gıda Bankacılığı organizasyonu insanların gıda ihtiyacını geçici olarak değil sürekli olarak çözebilecek yeni projeler üretebilir bir yapıda olması ve organizasyonun gerekli hukuksal altyapı ile desteklenmesi önem arz etmektedir.

Türkiye’de gıda bankacılığı organizasyonunun insanlara zaman zaman yardım etmek yerine fakirliği ortadan kaldıracak köklü politikalar üreten bir organizasyon haline gelmesi için çalışılmalıdır. Özellikle hükümetlerin sosyal adaleti sağlama görevinin başka kurumlara veya özel işletmelere devretme düşüncesinin oluşması engellenmelidir.

Sözkonusu kurumların verimliliği ve açlığı gidermedeki başarısı sürekli ölçölüp, denetimlerin sürekli bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Diğer taraftan Türkiye’de Gıda Bankacılığı konusundaki teşvikler veya düzenlemeler sadece ülke içinde değil ülke dışındaki kurum ve kişilerle işbirliği yapabilecek konuma getirilmedikçe dünyadaki yoksulluğu gidermede yeterli olmayacağı açıktır.

Gıda Bankasının amacı vatandaşı tembelliğe alıştırmak değil, bütün yoksul ve muhtaç insanlara yardım etmektir. Bu işe gönöl veren insanlara katılmak, yardım etmek ve destek vermek bir insanlık borcudur.

Sonuç olarak insanların gıda ihtiyacını sağlamayı hedefleyen bu organizasyon sürekli gündemde tutularak, işletmelere getirdiği avantajlar ortaya konulmalı ve muhasebe işlemlerinin de ayrıntı gerektirmeyen işlemlerden oluştuğu gösterilmeli, yöneticiler ve muhasebeciler bu tür yardımlar için motive edilmelidir.

Kaynakça

ARAS, C., “Gıda Bankacılığı Faaliyetinde Bulunan Dernek ve Vakıflara Yapılan Bedelsiz Teslimlerde KDV İstisnası”, **Yaklaşım Dergisi**, Mayıs 2007, Sayı: 173, s. 31-35.

ARPACI, A. Ö., “ Gıda Bankacılığının Vergisel Boyutu “ , **E – Yaklaşım**, Eylül, 2004, Sayı: 14, s.11-14.

_____ “Fakirlere Yardım Amacıyla Gıda Bankacılığı Faaliyetinde Bulunan Dernek ve Vakıflara Yapılacak Bağışların Kapsamı Genişletildi “ **E – Yaklaşım**, Mart, 2005, Sayı: 20, s.24-26.

ÇANKAYA, F.,“Yoksulluğun Giderilmesinde Yeni Yaklaşımlar: Gıda Bankacılığı ve Muhasebe İşlemleri “ **Süleyman Demirel Üniversitesi – İİBF Dergisi**, Cilt: 11, Yıl: 2006.

GENÇTÜRK, L., “Gıda Bankacılığının Vergisel Yönü “,**Yaklaşım Dergisi**, Haziran, 2004 Sayı: 138, . s. 138–144.

GÜLER, İ; Gelir, Kurumlar Vergisi ve Diğer Kanunlardaki Bağış ve Yardımlar(I),http://www.muhasabenet.net/makale_ibrahim_guler_bagis%20ve%20yardimlar.doc, Erişim Tarihi (21.11.2008).

<http://www.denizferi.org.tr/icerik.asp?icerik=INSGELISR1>, Erişim Tarihi (17.01.2009).

<http://www.guncelhaber.com/Cinsellik/Ekonomi/Turkiyede-Yoksulluk-Orani-Yuzde-075-Artti-149703.html>, Erişim Tarihi (22.12.2008).

<http://www.israf.org/pdf/esaslar.pdf>, Erişim Tarihi (25.12.2008).

İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, **Basın Bülteni**, 2009/2, s.1–6.http://archive.ismmmo.org.tr/docs/basin/2009/bulten/11012009_YARDIMEKONOMISI.pdf.

<http://www.minare.net/forum/makale-ve-guzel-yazilar/yoksulluk-zenginlerin-demeselesidir-t9320.0.html;topicseen>, Erişim Tarihi (09.02.2009).

<http://www.osmaniyemhp.com/yazi/butce-gorusemeleri>, Erişim Tarihi (07.12.2007).

<http://www.radikal.com.tr/haber.pdf?haberno=47352>, Erişim Tarihi (22.12.2008).

http://www.secondharvest.org./site_contest.asp?s=21, Erişim Tarihi (14.02.2009).

Akşam, 02.02.2003, s.9.

Radikal, 27.12.2007, s.7.

5179 Nr.lı Gıdaların Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükümünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (05.06.2004 tarih, 25483 sayılı **T.C. Resmi Gazete**).

Belediye Kanunu, <http://www.israf.org/pdf/belediyekanunu.pdf>, Erişim Tarihi (22.01.2009).

Belediye Kanunu – Nr.5393 Tarih: 03.07.2005

Dernekler Kanunu – Nr.5253 Tarih: 04.11.2004

Gelir Vergisi Kanunu - Nr.193 Tarih: 31.12.1960

Katma Değer Vergisi Kanunu - Nr.3065 Tarih: 25.10.1984

Vakıflar Kanunu – Nr.5737 Tarih: 20.02.2008